

Komentar in karta: 1/9

SLA V003 ‘lobanja’

Januška Gostenčnik, Vera Smole

1. Gradivo

Za pomen ‘okostje glave’, knj. *lobánja* (á), je najpogosteji in zemljepisno najbolj razširjen leksem *lobanja* (z oznako redko v T111 in T253, ne domače v T260 in knjižno v T299, za T266 pa je zapisano, da besedo sicer poznajo, vendar ne vedo, kaj pomeni). Sledita mu zemljepisno razpršeni poimenovanji *črepinja* (z oznako zaničljivo v T300 in oznako starejše ob mlajšem *lobanja* v T207; v T224 je leksem zapisan v tožilniku ednine) in *glava* (ki se v T241 uporablja v vsakdanjem govoru, medtem ko imata *buča* in *butica* oznako posmehljivo). Večinoma se v primorski narečni skupini uporablja iz furlanščine prevzeti leksem *krepa* (v T160 se uporablja pri zmerjanju). Leksem *buča* ima zgolj štiri razpršene pojaviteve (v T034 z oznako slabšalno). Drugi leksemi so enkratnice.

V gradivu so ob odgovorih za pomen ‘okostje glave’ zapisani tudi odgovori za pomen ‘mrtvaška glava’ (za T387 je zapisano, da se leksem *lobanja* uporablja tako za glavo živega kot mrtvega človeka).

2. Morfološka analiza

lobanja < *lu/ѣb-ań-a ← *lub-ѣ/*lѣb-ѣ ‘celo’ (*O* → *o/e/u* v različnih govorih, odvisno od izvora)

globanja po križanju med *lu/ѣb-ań-a in *gloqbѣ

črepinja < *čerp-iń-a ← *čerp-ѣ ‘črepinja, lončena posoda’

glava < *golv-a ‘glava’

butica < *bvt-ic-a ← *bvt-ѣ ‘bet’

lupina < *lup-in-a ← *lup-ѣ *‘olupek’

čelina < *čel-in-a ← *čel-o ‘celo’

gola glava < *gol-a-j-a golv-a ← *gol-ѣ ‘gol’ + *golv-a ‘glava’

krodja od glave < *(krođj)-a otv golv-ѣ ← *(krođj)-a (← furl. *crodie* ‘človeška koža’) + *ot-ѣ ‘od’ + *golv-a ‘glava’

glavena čonta < *golv-en/-ěn/-ěn-a(-j-a) (*cont*)-a ← *golv-a ‘glava’ + *(čont)-a (← madž. *csont* ‘kost’)

mrtveča čonta < *mb̥r-t-v-bč-a-j-a (< *mb̥r-t-v-bc-j-a-j-a) (*cont*)-a ← *mb̥r-t-v-bc-b ‘mrtvec’ + *(čont)-a (← madž. *csont* ‘kost’); manj verjetno *mb̥r-t-v-bč-b-j-a-j-a ← *mb̥r-t-v-bc-b

mrtveča glava < *mb̥r-t-v-bč-a-j-a (< *mb̥r-t-v-bc-j-a-j-a) golv-a ← *mb̥r-t-v-bc-b ‘mrtvec’ + *golv-a ‘glava’; manj verjetno < *mb̥r-t-v-bč-b-j-a-j-a ← *mb̥r-t-v-bc-b

mrtvaška glava < **m̥br-t-v-þč-þsk-a-j-a* *golv-a* ← **m̥br-t-v-þc-b* + **golv-a*
‘glava’ (v T001, T002, T004, T007 in T012 verjetno z razvojem po metatezi)
mrtovška < (**mrtevšk-a*) < **mrtovčska* < **mrtvəčska* < **m̥r-t-v-þč-þsk-a-j-a*;
morda lahko isto velja tudi za T023, če predvidevamo nepričakovani *-ski*,
morda isto tudi v T027, če domnevamo nekontaktno asimilacijo po *-aw-*
v *glawa*

mrtonjska glava < **m̥br-t-oń-b-sk-a-j-a* *golv-a* ← **m̥br-t-v-on-jb-sk-þ*
(← **m̥br-t-v-þ* ‘mrtev’) + **golv-a* ‘glava’

mrliska glava < **m̥br-l-ít-þsk-a-j-a* *golv-a* ← **m̥br-l-ít-b* ‘mrlič’ + **golv-a* ‘glava’
krepa < *(*krep*)-*a* ← furl. *crepe* ‘lobanja, črepinja’

buča < *(*but*)-*a* ‘buča’ ← lj. lat. *buttia* ‘sod’

kranjo < *(*kraň*)-*o* ← it. *cranio* ‘lobanja’

pisker < *(*piskr*)-*v* ‘lonec’ ← srvnem. *phister, phistrīne* ‘pekarna’

šedelj < *(*šedəl*)-*v*/*(*šedel*)-*v* ← nem. *Schädel* ‘lobanja’

3. Posebnosti kartiranja

S črnimi simboli so kartirani leksemi s pomenom ‘okostje glave’, z rdečimi pa leksemi s pomenom ‘mrtvaška glava’.

Kot enkratnice so kartirani leksemi *butica* v T197, *pisker* v T267, *lupina* v T205, *kost* v T010, *kranjo* v T061, *čelina* v T380 in *krođa od glave* v T060.

Kot enkratna besedna zveza z *glava* je kartiran odgovor *gola glava* v T330, v pomenu ‘mrtvaška glava’ pa **mrtonjska glava* v T005, **mrtovska glava* v T023 in *mrliska glava* v T411.

Kot tretji in nadaljnji odgovor v posamezni točki so z znakom za komentar kartirani leksemi *glava* v T090, T097 in T197, *krepa* v T097, *butica* in *buča* v T241, *lobanja* v T244 in T267, besedne zveze *mrtvaška glava* v T208, *mrtveča čonta* in *glavena čonta* v T404.

4. Uporabljena dodatna literatura

/

5. Primerjaj

SLA: V073 ‘mrlič’; OLA: 3246, 3330; ALE: /; SDLA-SI: /; ALI: 129; ASLEF: 1208, 1206; HJA /